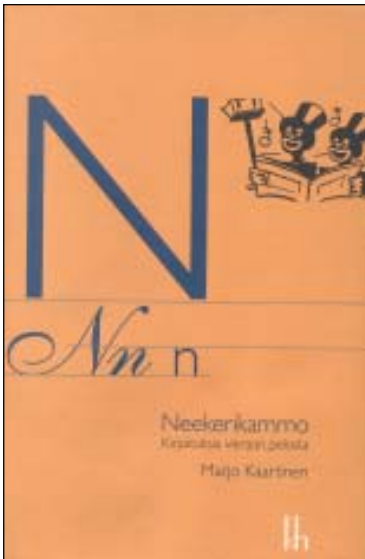

Kirjat • Books

Marjo Kaartinen: Neekerikammo; Kirjoituksia vieraan pelosta. Turun yliopisto, kulttuurihistoria. Turku 2004, 189 s. ISBN 951-29-2568-0.

Harvalla sanalla on niin vahva tunne- ja arvolutaus kuin neekeri-sanalla. Kieleemme se on kulkeutunut lännestä ja etelästä, alunperin portugalilaisilta ja espanjalaisilta. He nimittäin löysivät ns. mustan Afrikan Saharan eteläpuolelta, missä ihmiset olivat ja ovat tummempia kuin eurooppalaiset, osa heistä miltei mustia. Espanjan ja Portugalin kielellä musta on negro (fem. negra). Alunperin sana tulee latinankielen niger-sanasta. Nykyisin Afrikassa on vähintään kuusi maata, joiden nimi merkitsee mustien maata eri kielillä; Niger ja Nigeria (portugali), kaksi Guinea (berber), Sudan (arabia) ja Etiopia, joka kreikaksi tarkoittaa poltettu-

jen kasvojen maa. Muuallakin maailmassa on tummaihoisia ihmisiä, vaikkamme kutsukaan heitä neekereiksi, esimerkiksi Etelä-Aasiassa ja Australiassa.

Miksi sana neekeri sitten herättää niin voimakkaita tunteita, kun se vain tarkoittaa mustaa? Vastaus on haettava historiasta: kolonialismista ja orjakaupasta. Tämä on yksi syy siihen, miksi Aasian ja Australian alkuperäiskansoja ei kutsuta neekereiksi tai mustiksi. N-sana tuli ensin vihatuksi maissa jossa rasismi oli osa järjestelmää, ennen kaikkea Yhdysvalloissa. Kansalaisoikeusliike 1960-luvulla suuntautui maan rasistista politiikkaa – joka kiteytyi sanaan neekeri, nigger – vastaan. Osa vapautustaistelua oli uusi nimitys ”Black American”. Pian tilalle tuli uusi neutraalimpi ”Afro-American”, jonka puolesta korvasi ”African American”.

N-sanan (am. nigger) ainoa hyväksytty käyttökonteksti on afrikkalaisamerikkalainen alakulttuuri, jossa sille on annettu uusi, positiivinen merkitys. Rap-artistit, kuten Ice-T ja Ice Cube, ovat ahkerasti käyttäneet nigga-sanaa, mutta valkoihoinen Eminem varoo sitä viisusti, vaikka kielenkäyttö on muuten rääviä.

Suomesta nähtynä tällainen nimitysvenkoilu on hieman vaikea ymmärtää. Viime vuosikymmeniin saakka kun ei Suomessa juuri ole ollut tummaihoisia ihmisiä, jotka olisivat voineet neekeri-sanasta loukkaantua. Niinpä n-sanaa on käytetty surutta jopa koulujen oppikirjoissa. Lakritsin, suklaan, mustapippurijuuston ym. mainostamiseen se on sopinut hyvin, usein vielä kuvattuna nk. golliwog-hahmona (esim. Fazerin lakrit-

sipatukassa), jota suomalaisten on vaikea mieltää rasistiseksi. Neekerinpusut ja Mustapekka-juusto ovat suomalaista arkirasismia, johon vain ulkomailta tulleet reagoivat.

Tällaisia ilmiöitä puolustellaan usein eräänlaisella suomalaisella naivismilla: sen mukaan on tiukka-pipoista arvostella golliwogien käyttöä ja neekerittelyä. Lehtien yleisönpalstoilla keskustellaan aina välillä kiivaasti siitä, saako ihmisiä nimitellä neekereiksi, viimeksi Hufvudstadsbladetissa keväällä 2004. Sanan käyttöä puoltavat katsovat että ”neekeri” on hyväksyttävä ”tekninen” termi, jolla ei Suomessa ole negatiivista merkitystä, kun taas n-sanan käyttöä vastustavat pitävät termiä rasistisena..

Neekeri-sana juurtui Suomeen noin sata vuotta sitten, kun varhaiset afrikanmatkaajat panivat kokemuksiinsa paperille. Näissä kuvauksissa afrikkalaisia nimiteltiin reippaasti ”neekereiksi”, ”murjaaneiksi”, ”hottentoteiksi” ja ”sekarotuisiksi”. Kaikki nämä nimitykset kuulostavat tänään vähintäänkin loukkaavilta. Syynä on yhteisurooppalainen kolonialismin perinne, joka heijastuu myös suomalaiseen suhtautumiseen toiseuteen.

Kulttuurihistorian tutkija, dosentti Marjo Kaartinen, on kirjoittanut tästä aiheesta hyvin mielenkiintoisen kirjan nimeltä ”Neekerikammo; Kirjoituksia vieraan pelosta”. Hän käsittelee teemaansa toiseuden ja vierauden käsitteiden avulla käyttäen pääasiallisena aineistonaan matkakirjoja. Länsimaisessa kulttuurissa valkoisuus tai oikeastaan ”värittömyys” on normi. Varhaiset Afrikan kävijät kertoivat hämmennyksestä oudon edessä – ei oikein tiedetty olivatko af-

rikkalaiset edes ihmisiä. Kun eurooppalaista kulttuuria pidettiin normina, Afrikan erilaisuutta oli vaikea nähdä myönteisesti. C. T. Eriksson käyttää kirjassaan ”Seikkailujeni Afrikka” neekerin synonyminä murjaania. Vaikka Suomessa ei ollut omaa siirtomaata, syntyi meillekin silti tyypillinen kolonialistinen asenne: neekeri on pakana, villi, alkukantainen ja laiska.

Sitävastoin hän kelpasi kyllä viihdyttäjäksi ja muusikoksi. Jo 1920-luvulla neekeristä saattoi Suomessakin tulla kulttuuri-ikoni, kun hän soitti aitoa neekerijazzia. Jazzkulttuuri ei kuitenkaan täällä saanut kaikkien hyväksyntää, vaan lehdissä kirjoitettiin, että jazz saa ihmiset ”hyppimään kuin pakana niityllä” tai sitä kuvailtiin ”rämesävelten räihinäksi”. Tässä reaktiossa oli sekä aimo annos rasismia että kaupungistumisen ja pinnallisuuden pelkoa.

Kaartinen toteaa, että mitä lähemmäs omaa aikaamme tulemme, sitä ymmärtävämmäksi lähetys- ja kehitystyössä toimivat ihmiset kirjoituksissaan käyvät suhteessa apunsa kohteisiin. Silti ajatusten taustalla viipyy ikivanha ajatus afrikkalaisten meitä vähäisemmistä älynlahjoista, avuttomuudesta, hitaudesta ja myös lapsenomaisuudesta. Professori Tatu Vanhasen kesällä Helsingin Sanomissa esille nostetut väitteet afrikkalaisten valkoihoisia matalammasta älykkyysosamäärästä ovat eräs esimerkki tästä.

”Neekerikammo” on oivallinen opus suomalaisen vieraan pelon ja rasismien alkulähteille. Kirja on informatiivinen ja lennokkaasti kirjoitettu. Se myös avaa lukijansa silmät arkirasismille, jota ei ehkä muu-

ten huomaisikaan. Kaartinen keskittyy Afrikkaan ja jättää Pohjois-Amerikan vähemmälle. Siksi kiinnostuneille voi suositella vielä oheislukemistoksi Randall Kennedyn kirjaa ”Nigger: The Strange Career of a Troublesome Word”.

Suosittelen lämpimästi ”Neekerikammo”-kirjaa kaikille vähänkin asiasta kiinnostuneille. Eikä se maksa kuin viidentoista Mustapekka-juuston verran.

Krister Björklund

**Tuula A. Kaitila and Edey E. Saari-
nen. The Sauna Cookbook. Food
for Body and Soul. Beaverton, ON
Canada: Aspasia Books, 2004,
180 pages. ISBN0-9731053-5-6.**

The most widely recognized contribution of Finland to world culture is the sauna. It has developed over the centuries throughout Finland as an integral part of family and community culture. With the mass migration of Finns to North America in the early 20th century, the sauna was transplanted to Finnish communities throughout the United States and Canada. Gradually, the rest of North America has come to appreciate the sauna and the word itself has entered the North American mainstream. In the post World War II world, Finns came to play an increasingly important role in economic trade throughout Europe and in the Third World. Wherever Finns congregated in any significant numbers, the sauna also took root. The sauna of today can no longer be considered exclusively Finnish. It

is now seen as part of a better lifestyle anywhere in the world whether this is in a high-rise apartment building in a great city or in the most remote regions of a country.

The sauna is a part of life. A better lifestyle calls for better eating habits. For this reason, *The Sauna Cookbook. Food for Body and Soul*, written by two Finnish Canadians, is such a delightful contribution to all of the best aspects of Finnish culture. Tuula Kaitila immigrated to Canada with her parents in the early 1950's. Canadian-born Edey Saarinen has lived all of her life in the Sudbury area. Both have been long active in community life in the Sudbury area. Both convey the importance of the sauna as part of their Finnish heritage but, more importantly, the authors demonstrate how sauna culture can be healthy for body and soul – and, at the same time, a fun experience. This is what makes this book so appealing – it is not just aimed at a primarily Finnish audience but rather, its joyous approach promotes sauna culture to a much wider public.

The first chapter traces the history of the sauna giving it an historical framework, with even references to the great Finnish epic, *Kalevala*. This sets the stage without being overly technical. The touch here is light and skilful. Successive chapters provide recipes for traditional sauna foods, special items for the Christmas sauna, salads and side dishes, soups and casseroles, seafood and meat dishes, even desserts and breads and condiments. The mouth waters over a book that is beautifully illustrated with pic-

tures. The layout of this book is excellent and this should earn the photo team of Keijo Kaitila and Oiva Saarinen (the husbands of the authors) more such assignments.

This book is published by Aspasia Books, a small publishing firm located in Beaverton, Ontario,

which specializes in the publication of English-language translations of Finnish literature. This cookbook makes for a beautiful gift item but, more importantly, it is a wonderful introduction to the sauna lifestyle and culture. A reader that tries even one out of ten of the recipes provided is almost cer-

tain to have their skills as a host rise to legendary status among family and friends. The approach of this cookbook makes it deserving of the widest possible distribution.

Lennard Sillanpää

Peräseinäjoen kunnan edustajat kävivät tutustumassa Turun Siirtolaisuusinstituuttiin 26.8. kunnanjohtaja Pekka Perttulan johdolla. – Kuva: Krister Björklund.